

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

М.Б. Боднар

М.Б. Боднар

« 30 » *серпень* 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 012 Дошкільна освіта
освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

Кременець 2019

Робоча програма з Переддипломної педагогічної практики для студентів, які навчаються за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Кременець: 2019. 24 с.

Розробник: Доманюк О.М., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти.

Протокол № 1 від 30 серпня 2019 року

Завідувач кафедри к.пед.наук, доцент Т. С. Фасолько

1. Вступ

Анотація. Переддипломна педагогічна практика є завершальним етапом практичної підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти, сприяє поглибленню і закріпленню теоретичних знань у виробничих умовах, формуванню умінь застосовувати знання в процесі вирішення навчально-пізнавальних завдань в умовах реального освітнього процесу в ЗДО. Виховує любов до педагогічної професії, розвиває ініціативність і творчість, стимулює прагнення до удосконалення системи дошкільної освіти, формує вміння проводити елементи наукових досліджень для виконання кваліфікаційної роботи.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, навчально-пізнавальна діяльність, процеси життєдіяльності, діти передшкільного віку, організація освітнього процесу.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 7 (д.ф.н.) 5 (з.ф.н.)	<i>Галузь знань</i> 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна	
Модулів – 1	<i>Спеціальність</i> 012 Дошкільна освіта <i>Освітньо-професійна програма</i> Дошкільна освіта	Курс:	
Змістових модулів – 3		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 210 (д.ф.н.) 150 (з.ф.н.)		Семестр	
		8-й	8-й
Тижневих годин – 35 (д.ф.н.) 25 (з.ф.н.) Тижнів – 6	<i>Освітній рівень:</i> перший (бакалаврський)	Лекції	
		–	–
		Практичні, семінарські	
		–	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		210 год.	150 год.
Вид контролю:			
залік	залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 0 % : 100 %

для заочної форми навчання – 0 % : 100 %

2. Мета та завдання переддипломної педагогічної практики

Переддипломна педагогічна практика у закладах дошкільної освіти передбачена освітньо-професійною програмою підготовки фахівців *першого (бакалаврського)* рівня вищої освіти, галузі знань *01 Освіта/Педагогіка*, спеціальності *012 Дошкільна освіта*. Це особливий вид діяльності, що визначений як ефективний компонент професійної, інтелектуальної і життєвої підготовки майбутнього вихователя. Вона є показником того, наскільки глибоко і усвідомлено студенти засвоїли теоретичні знання з курсів дитячої психології, педагогіки, фахових методик та оволоділи практичними навичками і вміннями.

Мета переддипломної педагогічної практики: поглиблення теоретичних знань студентів з фахових дисциплін, формування умінь і навичок, необхідних для виконання функцій вихователя закладу дошкільної освіти формування сучасного вихователя-бакалавра в умовах модернізації дошкільної освіти в Україні.

Завдання переддипломної педагогічної практики:

- поглиблення, розширення і закріплення теоретичних знань студентів;
- формування навичок спостереження і аналізу освітньої діяльності, вміння осмислювати, використовувати педагогічний досвід кращих працівників закладів дошкільної освіти;
- оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі дошкільної освіти, вироблення прагнення до пошуку найбільш ефективних методів роботи з дітьми перед шкільного віку;
- формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах;
- формування і розвиток у майбутніх вихователів педагогічних вмінь та навиків, професійно значущих якостей особистості, інтересу і любові до педагогічної діяльності, до дітей;
- виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності на посаді вихователя закладу дошкільної освіти.

У процесі проходження переддипломної педагогічної практики у студентів формуються такі **компетентності**:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та

методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності.

ЗК1.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК2.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність володіти державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5.Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК6.Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7.Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної діяльності.

ЗК9.Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК10.Навички здійснення безпечної діяльності; прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК11.Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності.

СК1.Здатність усвідомлювати високе соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вихователя дітей раннього та дошкільного віку.

СК2.Здатність проектувати і провадити освітній процес із врахуванням сучасного сталого розвитку суспільства та рівня розвитку особистості дитини раннього і дошкільного віку.

СК4.Здатність створювати психолого-педагогічні умови для саморозвитку і самореалізації суб'єктів освітнього процесу та реалізовувати професійно-педагогічну діяльність в умовах відкритого освітнього середовища закладу освіти.

СК5.Здатність до розвитку в дітей раннього та дошкільного віку мовлення як засобу спілкування та взаємодії з однолітками та дорослими, навчання дітей української мови.

СК7.Здатність створювати і підтримувати психологічно безпечне і сприятливе освітнє середовище закладу освіти, що сприяє навчанню дітей раннього і дошкільного віку незалежно від їхнього соціально-культурного та економічного контексту.

СК8.Здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів власної професійно-педагогічної діяльності, включаючи спроможність обмірковувати власні та інші системи цінностей, розвиток і практику.

СК9.Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

СК10.Здатність використовувати основи теорії і методології освіти в професійно-педагогічній діяльності.

СК11.Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

СК12.Здатність впроваджувати у професійній діяльності сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології.

СК13.Здатність трансформувати і впроваджувати у власній професійній діяльності передовий педагогічний досвід у галузі освіти.

СК14.Здатність проектувати і провадити науково-дослідницьку діяльність в професійній сфері.

СК15.Здатність здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

СК16.Вміння будувати взаємини з дітьми на основі принципів гуманізму, демократизму, педагогічного оптимізму; налагоджувати спільну роботу дошкільного навчального закладу та школи, батьків, громадськості.

СК18.Здатність освоювати ряд навчальних та оцінювальних освітньо-педагогічних стратегій і розуміння їх теоретичних основ.

Програмні результати навчання.

РН1.Продемонструвати знання галузевого законодавства та нормативно-інструктивних матеріалів у сфері дошкільної освіти.

РН2.Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби дошкільної освіти.

РН3.Продемонструвати сучасні уявлення про підходи до управління педагогічною взаємодією, організацією навчально-виховного процесу, сучасною освітньою технологією навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку.

РН4.Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку в нормі, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими потребами.

РН5.Продемонструвати сучасні уявлення про зміст навчальної компетенції та її гностичного, виховного, розвивального, планувального, організаційного, контролюючого та діагностичного компонентів.

РН7.Застосовувати отримані знання при вирішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей дитячих колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

РН8.Вміти вести педагогічну роботу; визначати ступінь і глибину засвоєння навчального програмного матеріалу, прищеплювати дошкільникам навички самостійного опанування й поповнення знань.

РН9.Користуватися різноманітними методами і формами навчання, прогресивними прийомами керівництва навчально-виховною діяльністю дитячих колективів.

РН10.Використовувати навички, що були сформовані й розвинуті під час вивчення дисциплін професійної практичної підготовки.

РН11.Здійснювати критичний аналіз теоретичної та методичної літератури в галузі дошкільної освіти.

РН12.Обґрунтовувати вибір ефективних методів і прийомів для реалізації навчально-виховного процесу та завдань наукових досліджень в галузі дошкільної освіти.

PH13. Вивчати, аналізувати та впроваджувати передовий педагогічний досвід в практику роботи дошкільних навчальних закладів.

PH14. Здійснювати науково-дослідну і методичну діяльність в сфері дошкільної освіти.

PH15. Організовувати освітньо-виховний процес у дошкільному навчальному закладі.

PH17. Ефективно використовувати новітні освітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання, створювати блоги, флеш-анімації, презентації, буклети.

PH18. Застосовувати на практиці знання щодо безпечної діяльності, зокрема, в природі; в галузі наукової організації й охорони праці.

PH19. Застосовувати інформаційні та комунікаційні, здоров'язбережувальні технології в галузі дошкільної освіти.

PH20. Демонструвати навички публічної етичної поведінки.

Приведено у відповідність до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта, затвердженого і введеного у дію наказом МОН України №1456 від 21.11. 2019 року.

Загальні

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні

КС-1. Здатність працювати з джерелами наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і

дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з освітніми потребами універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Програмні результати.

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПР-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-

ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-19.Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР-20.Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР-22.Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

3. Організація переддипломної педагогічної практики

Переддипломну педагогічну практику студенти проходять у закладах дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності (навчально-виховних комплексах, закладах загальної середньої освіти, в яких функціонують передшкільні групи) і триває 6 тижнів.

Перший тиждень студенти спостерігають роботу вихователя з дітьми, а потім самостійно працюють по 6 годин на день (1 чи 2 зміна), проводячи процеси життєдіяльності, ігрову, трудову діяльність, заняття з різних освітніх ліній згідно методичних рекомендацій викладачів педагогіки та фахових методик.

Об'єктами переддипломної педагогічної практики виступають заклади дошкільної освіти різних форм власності, які застосовують нові передові форми та методи організації освітнього процесу дітей раннього та передшкільного віку.

Для ефективної реалізації програми переддипломної педагогічної практики мають бути враховані такі умови її організації:

1. Перед початком переддипломної педагогічної практики кафедрою теорії і методики дошкільної та початкової освіти проводиться визначення рівня готовності студентів до практики у формі методичного допуску, метою якого є діагностика рівня педагогічних знань та практичних навичок роботи з дітьми передшкільного віку, а також накопичення студентами певного методичного матеріалу для практики.

З цією метою студенти самостійно добирають дидактичні та рухливі ігри для дітей 3-6 років (не менше десяти), загадки, вірші, інший мовленнєвий матеріал. У «методичних скарбничках» студенти можуть також подати зразки чи описи цікавих наочних посібників для роботи з дітьми пердшкільного віку, створені самими студентами, чи запозичені з методичної літератури, журналів «Дошкільне виховання», «Палітра педагога», «Джміль», «Розкажи онуку» тощо.

2. Переддипломна педагогічна практика проводиться у закладах дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності (навчально-виховних комплексах, закладах загальної середньої освіти, в яких функціонують дошкільні групи). Для керівництва педагогічною практикою студентів призначаються досвідчені викладачі кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти, що мають досвід роботи у ЗДО, та практичні працівники.

3. Роботу з дітьми студенти-практиканти здійснюють під постійним контролем вихователя-наставника, який несе безпосередню відповідальність за життя і здоров'я дітей групи, їх освіту і розвиток.

4. Студенти зобов'язані виконувати правила внутрішнього трудового режиму ЗДО, підкорятися розпорядженням директора та інших осіб, які мають право інспектувати ЗДО.

Перед початком переддипломної педагогічної практики проводиться настановча конференція, у ході якої студенти ознайомлюються з програмою практики: керівники роз'яснюють їм мету практики, ставлять конкретні завдання, інформують про зміст діяльності під час проходження практики, форми звітності, критерії оцінювання тощо.

Режим роботи студентів під час переддипломної педагогічної практики визначається керівниками практики та узгоджується з правилами внутрішнього розпорядку бази практики. Тривалість робочого дня студента-практиканта – 6 годин. Робочий день розпочинається о 8 годині, закінчується о 14 годині (перша зміна). Друга зміна розпочинається о 12 годині і закінчується о 18 годині.

Послідовність реалізації завдань переддипломної педагогічної практики студент визначає в індивідуальному плані проходження практики, який складається у перші дні практики, схвалюється викладачем-методистом та керівником від бази практики (вихователем, спеціалістами управління освіти, викладачами закладу вищої освіти). Кожен студент працює відповідно до свого індивідуального плану.

Протягом переддипломної педагогічної практики практиканти ведуть щоденник педагогічних спостережень, у якому фіксують інформацію, необхідну для виконання завдань практики, висвітлюють хід їх виконання (згідно індивідуального плану проходження практики), в тому числі й роботу зі складання психолого-педагогічних характеристик дитини, вивчення та аналізу ділової документації ЗДО. Матеріали щоденника використовують для звіту про виконану під час практики роботу.

Переддипломна педагогічна практика завершується підсумковою конференцією. У ході конференції студенти звітують про свою роботу під час практики, дають узагальнений аналіз її результатів, обмінюються досвідом у формі презентації перебігу практики, обговорюють причини труднощів та висловлюють пропозиції щодо покращення практичної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

4. Програма переддипломної педагогічної практики

Змістовий модуль І. Спостереження та аналіз освітньої діяльності вихователя

Програма переддипломної педагогічної практики передбачає проведення практикантами різнопланової освітньої роботи, а саме, виконання посадових обов'язків вихователя групи дітей передшкільного віку.

Самостійному здійсненню освітнього процесу в групі передують ознайомлення студентів-практикантів з закладом дошкільної освіти, організацією його роботи. Практика розпочинається із бесіди студентів з

директором ЗДО, у ході якої практиканти отримують загальні відомості про заклад дошкільної освіти (його тип, вид, контингент вихованців, основні напрями освітньої роботи з дітьми, пріоритетні завдання, на розв'язання яких спрямована робота закладу), дізнаються, на основі якої програми здійснюється розвиток дітей передшкільного віку та які форми планування освітньої діяльності прийняті в ЗДО. Директор проводить також інструктаж студентів щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності дітей передшкільного віку.

В перші дні перебування в закладі дошкільної освіти практиканти ознайомлюються з організацією його роботи, вивчають документацію, спостерігають та аналізують роботу вихователя (проведення процесів життєдіяльності, організацію різних видів освітньої діяльності), готуються до самостійної роботи на посаді вихователя: складають календарні плани освітньої роботи на період практики, конспекти режимних процесів, занять з фізичної культури та розваг, виготовляють необхідні дидактичні посібники, ігровий матеріал. Кожен студент обирає дитину, за якою він буде вести спостереження з метою складання психолого-педагогічної характеристики. На кінець підготовчого періоду студенти завершують складання індивідуального плану проходження переддипломної педагогічної практики, затверджують його у методиста.

В період проходження переддипломної педагогічної практики студенти спостерігають за проведенням занять різних видів і типів (комплексні, комбіновані, тематичні, інтегровані, фронтальні, групові, індивідуальні) з різних освітніх ліній та вечорів розваг, тематичних свят та ін. (всього 4-5 видів освітньої діяльності). Студенти-практиканти беруть участь в їх обговоренні, а результати спостережень фіксують у щоденнику.

Форма звіту: щоденник переддипломної педагогічної практики

Змістовий модуль II. Самостійне виконання студентом-практикантом обов'язків вихователя

Під час проходження переддипломної педагогічної практики студенти самостійно працюють на посаді вихователя в першу і другу половину дня. Здійснюють всебічне виховання дітей, добираючи для цього конкретний зміст роботи і засоби педагогічного впливу. Проводять процеси життєдіяльності, ігри, спостереження, екскурсії та інші форми навчально-пізнавальної діяльності згідно Базового компонента дошкільної освіти та відповідної програми розвитку дитини передшкільного віку.

Освітня лінія «Особистість дитини»

Самоставлення

Діяльність. Ігрова: зміст дитячих ігор, оволодіння ігровими вміннями, рольова взаємодія дітей. Зображувальна: аналіз змісту і техніки дитячого малювання (використання кольору, дотримання пропорцій, відображення деяких характерних рис. композиція.)

Навчальна: прояв інтересу до навколишнього світу, характер дитячих запитань, компоненти навчальної діяльності (здатність усвідомити і прийняти

навчальну мету, сприймання, осмислення, запам'ятання інструкцій, самоконтроль, самооцінка).

Трудова: зміст трудової діяльності, рівень оволодіння операційною стороною трудових дій, мотиви діяльності.

Взаємодія дитини з однолітками в різних видах діяльності: взаємооцінка, емоційне ставлення дітей один до одного, самопочуття дитини в групі. Уточнення соціального статусу кожної дитини, використання одержаної інформації для корекції дитячих взаємовідносин.

Пізнавальні психічні процеси. Сенсорна сфера: використання дітьми сенсорних еталонів у різних видах діяльності. Пам'ять: продуктивність запам'ятовування і наступного відтворення інформації в грі та навчальній діяльності: діалогічного та монологічного мовлення дітей у побуті та різних видах діяльності.

Особистість. Засвоєння дітьми зразків правил поведінки в дитячому садку та їх виконання. Мотиви поведінки дітей (на основі конкретних фактів). Оцінка рівня усвідомленості мотивів, їх ієрархія в окремих дітей.

Фізичний розвиток

Спостереження та самостійне проведення: різні форми організації фізичного виховання (фізкультурні заняття, ранкова гімнастика, рухливі ігри, спортивні розваги, гігієнічна гімнастика, спортивні свята). Місце кожної форми в системі фізичного виховання, завдання, зміст, особливості структури. Види і типи занять з фізичної культури, особливості кожного з них за змістом і формою організації, прийомами навчання.

Обладнання і фізкультурний інвентар на майданчику, у фізкультурному залі, його розміщення та зберігання, планування спортивного майданчика. Аналіз рівня рухових умінь і навичок дітей.

Проведення рангової гімнастики, рухливих ігор, фізкультурних занять, гігієнічної гімнастики; організація спортивних ігор (городки, настільний теніс, бадмінтон) і спортивних розваг; навчання дітей спортивним видам фізичних вправ (лижі, ковзани, санки, велосипеди, самокати, спорт ролери), елементи спортивних ігор (волейбол, хокей, футбол).

Проведення фізкультхвилинок під час занять та між заняттями.

Освітня лінія «Гра дитини»

Гра та керівництво вихователя різними видами ігор: організація ігор під час ранкового прийому дітей до дитячого садка, у перерві між заняттями, на прогулянці, у другу половину дня в приміщенні та на повітрі, підбір іграшок та ігрового обладнання для різних видів ігор; прийоми керівництва сюжетно-рольовими, будівельно-конструктивними, іграми-драматизаціями, дидактичними іграми. Рівень розвитку ігрової діяльності дітей: самостійність у виборі теми гри і розвитку сюжету, кількість дітей і тривалість гри, різноманітність ролей, ігрових дій; взаємовідносини дітей у грі (уміння домовитись, розподілити ролі, накреслити план гри, самостійно підбирати іграшки або виготовити деякі з них, встановлення правил і контроль за їх виконанням).

Організація різних видів ігор дітей у першу та другу половину дня (сюжетно-рольові, будівельно-конструктивні, ігри-драматизації, дидактичні);

підбір тематики ігор, планування та здійснення виховної роботи щодо підготовки дітей до гри (розширення знань, виготовлення спільно з дітьми обладнання тощо); допомога дітям у створенні ігрових ситуацій, розподілі ролей; підтримання інтересу до ходу гри, оцінка рівня ігрових умінь і навичок дітей.

Освітня лінія «Дитина в соціумі»

Спостереження та самостійне проведення: заняття щодо ознайомлення з оточуючим світом, художню літературою, розвитку словника, формування граматично правильного мовлення, підготовки до навчання грамоти. Різноманітність методів з різних розділів програми, програмовий зміст заняття; структура занять, обігравання кожної частини, взаємозв'язок між ними; доцільність вибору методів і прийомів у кожній частині; забезпечення активної пізнавальної діяльності дітей. Мова дітей і вихователя.

Народознавство в системі занять щодо ознайомлення з довкіллям (можна рекомендувати такі теми: «Мій народ», «Традиції мого народу», «Моя родина», «Моє село», «Моє місто», «Народи і у мільці», «Народи і обряди» тощо).

Робота з дітьми щодо розвитку мовлення в повсякденному житті. Куточок книги в різні вікових групах. Наочний і дидактичний матеріал у групах та методичному кабінеті, що використовується в роботі щодо ознайомлення дітей з навколишнім світом і розвитку мовлення.

Пробні заняття з різних розділів програми щодо ознайомлення з навколишнім світом, художньою літературою, розвитку мовлення, підготовки до навчання грамоти (з обов'язковим включенням занять з народознавства). Підбір і самостійне виготовлення дидактичних посібників до пробних занять.

Перевірка звуковимови дітей. Планування та практичне здійснення індивідуальної роботи щодо виправлення недоліків звуковимови. Проведення дидактичних ігор, вправ по уточненню і активізації словника в дітей, формуванню граматично правильної мови, навчанню зв'язного мовлення в повсякденному житті.

Використання усної народної творчості, віршів, оповідань в повсякденному житті та на заняттях.

Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі»

Спостереження та самостійне проведення: заняття, що демонструють різні методи ознайомлення дітей з природою (спостереження, екскурсії, праця в природі), цільові прогулянки в природу. Умови в дитячому садку, що сприяють реалізації завдань щодо ознайомлення з природою, екологічному вихованню: куточок природи, ділянка; город, наочні та дидактичні посібники, наявний інвентар тощо. Зв'язок занять щодо ознайомлення з природою з іншими розділами програми. Робота щодо ознайомлення з природою в повсякденному житті

Самостійне проведення занять по ознайомленню з природою. Проведення цільових прогулянок в природу. Організація спостережень і праці в природі, на прогулянці та в куточку природи. Ведення календаря природи і погоди. Збір природного матеріалу на прогулянках з дітьми, виготовлення іграшок-саморобок, ігри дітей з ними.

Використання в процесі ознайомлення з природою художньої літератури, ілюстративного матеріалу, музики.

Освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Спостереження та самостійне проведення роботи з формування елементарних математичних уявлень у різних вікових групах, підбір завдань, види наочного матеріалу, своєрідність демонстраційного та роздавального матеріалу для різних груп, доцільність використання.

Прийоми навчання в інтеграції з різними видами діяльності: рівень математичних уявлень у дітей, оволодіння термінологією.

Зв'язок роботи з математики з іншими видами діяльності. Робота щодо формування елементарних математичних уявлень в повсякденному житті.

Робота з формування елементарних математичних уявлень; підбір і виготовлення наочних посібників та дидактичних матеріалів.

Проведення дидактичних ігор, ігрових вправ для розвитку уявлень і закріплення знань про величину, форму, час, простір у повсякденному житті.

Освітня лінія «Дитина у світі культури»

Спостереження та самостійне проведення занять у трьох вікових групах. Підготовка вихователя та дітей, організація на заняттях, прийоми навчання, керівництво вихователя групою й окремими дітьми, аналіз і оцінка дитячих робіт. Перегляд і аналіз дитячих робіт за 2-3 місяці, рівень зображувальних і технічних умінь та навичок дітей.

Ознайомлення з умовами для образотворчої діяльності в дитячому садку : підбір обладнання та матеріалів у різних вікових групах, їх розміщення і зберігання. Умови для самостійної художньої діяльності дітей, ознайомлення з творами образотворчого мистецтва.

Проведення занять з малювання, ліплення, аплікації, конструювання. Диференціація завдань дітям під час занять з урахуванням здібностей дітей, їхніх нахилів та інтересів.

Розглядання творів образотворчого мистецтва, предметів народної творчості, використання музики та художньої літератури.

Організація самостійної художньої діяльності дітей, залучення їх до підготовки святкового оформлення, подарунків для батьків, дидактичних матеріалів до занять. Робота зі здібними дітьми поза заняттями.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, конспекти проведених студентом інтегрованих занять з різних освітніх ліній, конспекти проведених студентом форм організації життєдіяльності дітей в I та II половину дня, конспекти розваги чи свята, форми роботи з батьками, конспект проведеної форми роботи з педагогічним колективом; виставка-конкурс наочних посібників.

Змістовий модуль III. Вивчення особистості дітей та проведення психолого-педагогічної діагностики

Важливою складовою частиною роботи студента-практиканта є також проведення психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вивчення особистості дитини передшкільного віку. Це завдання літньої педагогічної

<i>Змістовий модуль I:</i> Спостереження і аналіз освітньої діяльності вихователя	30	–	–	30	30	–	–	30
<i>Змістовий модуль II:</i> Самостійне виконання студентом- практикантом обов'язків вихователя	130	–	–	130	100	–	–	100
<i>Змістовий модуль III:</i> Вивчення особистості дітей та проведення психолого- педагогічної діагностики	50	–	–	50	20	–	–	20
Усього годин	210	–	–	210	150	–	–	150

6. Індивідуальні довготривалі завдання

1. Розробка та виготовлення наочних та методичних посібників для роботи з дітьми передшкільного віку.

Кожен студент-практикант розробляє наочний або методичний посібник, потреба у якому виявляється в ході аналізу розвивального середовища вікової групи. До посібника слід додати його методичний опис, складений у відповідності з вимогами, поданими у додатках. Наочний посібник може бути виготовлений також для методичного кабінету ЗДО.

2. Складання психолого-педагогічної характеристики одного з вихованців групи та психолого-педагогічної характеристики колективу вихованців групи (на основі соціометрії).

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Відповідність мети і змісту	5 балів
2.	Оригінальність, естетичність	5 балів
3.	Педагогічна цінність	5 балів
4.	Варіативність виконання	5 балів
5.	Презентація	5 балів

	Разом	25 балів
--	--------------	-----------------

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	20-25	Відмінно
Достатній	14-19	Добре
Середній	7-13	Задовільно
Низький	0-6	Незадовільно

7. Перелік звітної документації переддипломної педагогічної практики

1. Конспекти проведених студентом-практикантом 5 відкритих занять з різних змістових напрямів дошкільної освіти:
  - фізичного розвитку (фізична культура або валеологічне виховання);
  - пізнавального розвитку (ознайомлення з навколишнім світом, природою + формування елементарних математичних уявлень);
  - мовленнєвого розвитку (або навчання елементів грамоти);
  - художньо-естетичного розвитку (образотворча або музична діяльність) (із зразками дидактичних матеріалів).
2. Конспект проведення процесів життєдіяльності та різних форм роботи в I половину дня.
3. Конспект проведення процесів життєдіяльності в II половину дня.
4. Конспект проведення розваги або свята.
5. Конспект проведеної форми роботи з батьками.
6. Конспект проведеної форми роботи з педагогічним колективом
7. Психолого-педагогічна характеристика дитини дошкільного віку.
8. Щоденник переддипломної педагогічної практики.
9. Характеристика студента-практиканта, затверджена директором закладу дошкільної освіти.
10. Звіт про переддипломну педагогічну практику.

Документація повинна бути оформлена на стандартних аркушах білого паперу і подана на кафедру теорії і методики дошкільної та початкової освіти у папці. Документація може бути подана в рукописному вигляді або надрукована на комп'ютері. Титульна сторінка звітної документації обов'язково має бути в комп'ютерному друці.

Група студентів-практикантів, які проходили практику в одному дошкільному закладі, до звітної конференції готує:

1. Наочні посібники з методичним описом (1-2 в залежності від

кількісного складу групи).

2. Фотогазету (фото-звіт, мультимедіа-звіт чи у іншій формі).

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів-практикантів

№ з/п	Види діяльності студента-практиканта (форма звітності)	Кількість балів
1.	Складання індивідуального плану проходження літньої педагогічної практики (індивідуальний план)	0-5
2.	Спостереження і аналіз освітньої та навчально-пізнавальної роботи в різних вікових групах, відвідування занять, інших заходів (щоденник педагогічних спостережень)	0-5
3.	Проектування власної педагогічної діяльності на період практики (календарний план освітньої та навчально-пізнавальної діяльності)	0-10
4.	Підготовка, оформлення конспектів, проведення залікових занять, процесів життєдіяльності, освітніх заходів, форм роботи з батьками (конспекти 10 форм роботи)	0-50
5.	Вивчення особистості дитини, складання психолого-педагогічної характеристики (психолого-педагогічна характеристика)	0-5
6.	Матеріали до проведення ігор, занять, наочні посібники, зразки, ілюстрації	0-10
7.	Оформлення і своєчасне подання звітної документації про літню педагогічну практику методисту-керівнику	0-10
8.	Презентація результатів проходження практики на звітній конференції	0-5
	Разом	0-100

Оцінювання результатів проходження переддипломної педагогічної практики проводиться з урахуванням результатів діяльності студента на основі:

- визначення якості виконання кожного завдання;
- аналізу професійних рис практиканта (дисциплінованість, уміння організувати власний робочий час, ініціативність, творче ставлення до справи та інші), його готовності надати допомогу працівникам ЗДО;
- оцінних суджень, висловлених методистами, адміністрацією, працівниками бази практики;
- аналізу змісту та якості звітної документації студента;
- самооцінки студентом ступеня своєї підготовленості до самостійної практичної діяльності та якості виконаної роботи.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
---------------	--------	-------------------------------

всі види навчальної діяльності	ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Науковий керівник : А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол-в: – К. : Видавництво, 2012.
2. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма / Автор. колектив; наук. керівник К.Л.Крутії. – Запоріжжя: ТОВ "ЛІПС" ЛТД, 2011. – 188 с.
3. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л.В.Калуська. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 144с.
4. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: Збірник методичних матеріалів / [авт.-упоряд.: О. П. Долинна, А. П. Бурова, О. В. Низковська, Т. П. Носачова]. – Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 480 с.
5. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. – К. : Українська академія дитинства, 2017. – 80 с.
6. Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» / Наукові керівники: Проскура О.В., Кочина Л.П., Кузьменко В.У., Кудикіна Н.В. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. – 328 с.
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг.ред. О. В. Низковської. – Тернопіль : Мандрівець, 2017. – 256с.
8. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П.Аксьонова, А.М.Аніщук, Л.В.Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л.Кононко. – Київ: ТОВ «МЦФЕР – Україна», 2019. – 488 с.

Додаткова

1. Амацьєва О. Говорімо виразно: діагностика і формування виразності мовлення старших дошкільнят / О. Амацьєва // Дошкільнє виховання. – 2019. – №10. – С.11-15.
2. Андрєєва Т. Виховання ціннісного ставлення до предметного довкілля у дітей дошкільного віку: предметне довкілля / Т. Андрєєва // Рідна школа. – 2018. – №3-4. – С.64-66.
3. Андрусич Н. Гаджети в житті дитини: за і проти: дитина і комп'ютер. Круглий стіл / Н. Андрусич // Дошкільнє виховання. – 2018. – №5. – С.2-8.
4. Артемова Л. В. Вчися граючись / Л. В. Артемова. – К, 1995.
5. Артемова Л. В. Театр і гра / Л. В. Артемова. – К, 2002.
6. Бенєра В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» / В. Є. Бенєра, Н. В. Маліновська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 384 с.
7. Біла І. М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників / І. М. Біла. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В. С., 2009. – 120 с.
8. Біла І.М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К.:Фенікс, 2014 р.
9. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. – К.: Вища шк., 2007. – 542 с.: іл.
10. Богуш А. М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей [Текст]: підручник для студентів ВНЗ / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, Т. Котик. – К. : Слово, 2010. – 301 с.
11. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія / А. М. Богуш. – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 367 с.
12. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному навчальному закладі / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. – К. : Вища школа, 2004. – 178 с.
13. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ / А. Богуш, Н. Гавриш. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 408 с.
14. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. – 4-те вид., доопр. і доп. / Богуш А.М. – Х.: Вид-во «Ранок», 2013. – 192 с.
15. Богуш А.М. Перші кроки грамоти: перед шкільний вік: навч. посіб. / Богуш А.М., Маліновська Н.В. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 424 с.
16. Бочелюк О. Кімнатне квітникарство в дошкільному закладі / О. Бочелюк, Н. Горопаха. Вид. 2-ге, доп. – Тернопіль. : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 240 с.+12 с.
17. Виховання дошкільника в праці / Авт. кол. за ред. З.Н.Борисової. - К., 1997.
18. Вільчковський Е.С. Методика фізичного виховання в дитячому

садку / Е. С. Вільчковський . - К, 1999.

19. Воспитание детей дошкольного возраста / Под ред. Л. Н. Проколиенко. – К, 1990.

20. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят / Н. Гавриш. – К, 2006.

21. Горопаха Н. Виховання екологічної культури дітей / Н. Горопаха. – Рівне, 2001.

22. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К, 2004.

23. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика / М. Дмитренко. – К. : Ред. часопису „Народознавство”, 2001. – 576 с.

24. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навчальний посібник / Л. П. Загородня, С. Л. В. Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 144 с.

25. Захарчук Т. Секрети петриківського розпису / Т. Захарчук, Н. Німчук, І. Пукальська // Дошкільне виховання. – 2015. – №8. – С. 30–32.

26. Как помочь ребенку войти в современный мир? / Под ред. Т.В.Антоновой. - М., 1995.

27. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис / М. А. Кириченко. – К., 2006.

28. Ковальчук Я.И. Индивидуальный подход в воспитании детей / Я. И. Ковальчук . – М., 1987.

29. Крутії К. Запроваджуємо комунікативно-діяльнісну технологію навчання рідної мови та розвитку мовлення [Текст]: методична робота / К. Крутії // Вихователь-методист дошкільного заходу. – 2015. – № 12. – С.10–18.

30. Кулачківська С. Є. Я – дошкільник: вікові та індивідуальні аспекти психічного розвитку / С. Є. Кулачківська, С. О. Ладивір. – К., 1996.

31. Ланіна І. В. Образотворче мистецтво для дошкільнят (5–6 роки) / І. В. Ланіна, Н. В. Кучеева. – Х. : Видавництво «Ранок», 2012. – 128 с.

32. Методика ознайомлення дітей з природою [Текст]: хрестоматія / уклад. Н.М. Горопаха. – К. : Слово, 2012. – 429 с.

33. Михайлова З.А. Игровые занимательные задачи для дошкольников: пособие для воспит. дет. сада / З. А. Михайлова. – М. : Просвещение, 1990. – 96с.

34. Павелків Р. В. Дитяча психологія [Текст]: навч. посібник для самостійної роботи студента ВНЗ / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К. : Академвидав, 2011. – 373 с. – (САМ).

35. Павелків Р. В. Дитяча психологія. Практикум [Текст]: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – 320 с.

36. Павелків Р. Дитяча психологія навчальний посібник / Р. Павелків, О. Цигипало. – 2-ге вид., випр. – К. : «Академвидав», 2015. – 400 с.

37. Петриківський первоцвіт: методичний посібник / Упор. В. І. Купрієнко, Н. О. Міхіна, І. Б. Корінько та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 40 с.

38. Плохій З.П. Виховання екологічної культури дошкільників / З. П. Плохій. – К., 2002.
39. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. Поніманська. – 3-тє вид., випр. – К.: «Академвидав», 2015. – 448 с.
40. Поніманська Т. І. Гуманістичний аспект психолого-педагогічної підготовки вихователя / Т. І. Поніманська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – К., 2001. – С. 73–79.
41. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2013. – 464 с.
42. Розкриваємо таємниці довкілля / Л. І. Зайцева. – ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. – 144 с.
43. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник / Н. Гавриш, О. Брежнєва, І. Кіндрат, О. Рейпольська; За заг. ред. Брежнєвої. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 176 с.
44. Світ чомучок. Організація дослідно-експериментальної роботи з дошкільниками / уклад. Л. А. Шик. – Х. : Вид. група «Основа», 2014. – 111 с. – (Серія «ДНЗ – Вихователю»).
45. Система реалізації завдань екологічної освіти та виховання дітей старшого дошкільного віку / укладачі О. Г. Фоміна, Л. Й. Марчук, Н. Й. Тимошук. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2012. – 236 с.
46. Старченко В. А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників: Навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» / В. А. Старченко. – К.: Світич, 2009. – 80 с.
47. Старченко В. А. Цікава математика для молодшого дошкільника: Навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» / В. А. Старченко. – К.: Наш час: Х. : Ранок, 2010. – 127 с.
48. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. За заг. ред. Г. В. Сухорукової. – К. : 2010. – 367 с.
49. Таланчук О. М. Українознавство. Усна народна творчість: Навчально-методичний посібник / О. М. Таланчук. – К. : Либідь, 1998. – 248 с.
50. Тимофєєва О. О. Кришталеві джерела : методичний посібник для вихователів та батьків з питань формування екологічної компетентності дошкільників / О. О. Тимофєєва, І. В. Тимофєєв. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 216 с. : іл,
51. Фасолько Т. С. Технології розвитку дитячої художньої творчості / Т. С. Фасолько – Кременець : Видавничий центр КОГП, 2011. – 137 с.
52. Цікаві цифри: Використання прийомів ейдетики при ознайомленні з цифрами / Авт.-упор. О. О. Яловська. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 128с.
53. Шевцова О. А. Організація пізнавальної діяльності в ДНЗ / іл.О. а. Семякіна. 4-те вид., випр.. – Х. : « Основа», 2014. – 300 с.: іл. – (Серія « Дошкільний навчальний заклад. Вихователю».
54. Шульга Л. Штампографія : відкріймо дітям радість творчості / Л. Шульга // Дошкільне виховання. – 2015. – №9. – С. 17–19.

55. Щербакова К. И. Методика формирования элементов математики у дошкольников: учеб. пособ./ К. И. Щербакова. – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2005. – 392 с.
56. Ягупов В. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 559 с.
57. Яковлєва Н. В. Малювання. Конспекти занять для роботи з дітьми 4–5 років / Н. В. Яковлєва. – Х. : Видавництво «Ранок», 2011. – 88 с.
58. Яковлєва Н. В. Малювання. Конспекти занять для роботи з дітьми 5–6 років / Н. В. Яковлєва. – Х. : Видавництво «Ранок», 2011. – 72 с.
59. Яловська О. О. Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку – розвиваємо мозок / О. О. Яловська. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 228 с.
60. Яловська О. О. Раз-лічилка, два - лічилка / О.О.Яловська. — Тернопіль, 2006.
61. Яловська О. Співанки про місяці / О.Яловська. – Тернопіль, 2005.
62. Яловська О. О. Народна мудрість про час / О. О. Яловська. — Тернопіль, 2006.